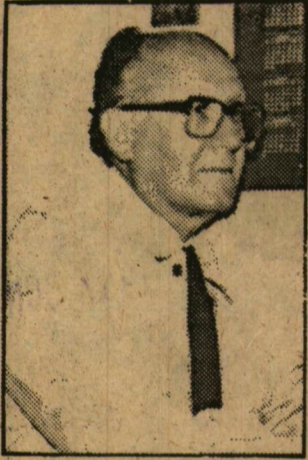

Demokrácia vagy diktatúra?

Dr. Minker Emil (SZOTE)

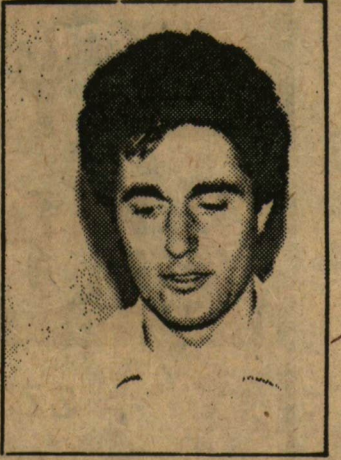
Dr. Kocsondi András (JATE)

A kerek asztal négy sarka

Sorozatunk ez évi utolsó számának két témája szorosan összefügg. A fegyelem (munkafegyelem, tanulmányi fegyelem) és a demokratizmus arányainak megállapításáról folyó vita nem korlátozódik az oktatásra; egész politikai-gazdasági rendszerünk egyik legvitatottabb kérdése. S bár a felsőoktatás sok szempontból speciális helyzetben van, mégis aktuálisnak tűnik az a beszélgetés, amelyben Márok Tamás tette föl kérdéseit dr. Halász Tibor főiskolai docensnek, a JGYTF igazgatóhelyettesének, dr. Kocsondi András egyetemi docensnek a JATE, és dr. Minker Emil egyetemi tanárnak, a SZOTE rektorhelyettesének.

Dr. Halász Tibor (JGYTF)

Márok Tamás (Fotó: Székely Attila)

— Mielőtt elkezdénénk a tulajdonképpeni beszélgetést, fel kell tennem egy „nulladik” kérdést, amely akkor merült föl bennem, miközben megbeszéltük ezt a találkozót. Felhívtam a rektori és a főigazgatói hivatalokat, és kerestem a fegyelmi ügyekben illetékes rektor-, illetve főigazgatóhelyetteseket. A főiskolán nem volt probléma, rögtön Halász tanár úrhoz irányítottak, a SZOTE-n a dékánokhoz akartak küldeni, mondván, hogy ők illetékesek, a JATE-n pedig hosszas telefonátvitel után derült csak ki, hogy az oktatási fegyelmi ügyekben az oktatói, a nevelésiekben a nevelési rektorhelyettes illetékes. Miből adódnak ezek az eltérések? A főiskolán vajon fegyelmetlenebbek a diákok, hogy ott ilyen pontosan tudják, ki a felelős?

H. T.: — Nálunk a főiskolán nincsenek karok, nincs két lépcsős, ezért egy főigazgató-helyettesnek mind a dékán, mint rektorhelyettes funkcióját el kell látnia.

M. E.: — Az új oktatási törvény értelmében az egyetemeken első fokozatú tanulmányi bizottság fog eljárni, és a dékán lesz a másodfok. A rektor elé csak a különösen fontos ügyek kerülnek, például a kizárás.

K. A.: — Nálunk eddig is az első fok a kar volt, csak másodfokon kerültek föl az ügyek az egyetem szintjére. Itt aztán, ha oktatási jellegű a fegyelmi vétség, akkor az oktatási rektorhelyetteshez kerülnek, ha például kollégiumi, akkor hozzá, a nevelésihez.

— Ezzel át is térünk már a második kérdéskörre: milyen típusú fegyelmi ügyek vannak folyamatban? Tanulmányiak, erkölcsiek, esetleg politikaiak?

M. E.: — A tanulmányi vétségek nem fegyelmi ügyek. Van egy TVSZ, aki ennek a feltételeit teljesíti, az megkapja az aláírást, aki nem, az nem. Az órák és a gyakorlatok látogatása összefügg a fegyelmetlenséggel, de nem fegyelmi ügy. A sokat hiányzó hallgatók neveit a dékán elé terjeszti az illetékes tanszék, közli vele, hogy megtagadja a félév aláírását, és a dékán dönt, hogy a megtagadás jogos-e. Ha van valami méltánylási igényű körülményt lát, akkor megkéri a tanszéket, hogy adjanak neki még egy lehetőséget.

K. A.: — En úgy fogalmaznék, hogy tanulmányi vétség esetében a TVSZ rendelkezéseit kell figyelembe venni, és nem a fegyelmet.

H. T.: — Az intézmények fegyelmét torz dolog volna leszűkíteni a fegyelmi bizottságok által tárgyalt ügyekre. Ez a főiskolán elenyésző. A két kezemen megszámolhatom, hogy a hat éves főigazgató-helyettesi működésem alatt hány volt ilyen. Fontosabbak a tágabban értelmezett munkafegyelem, tanulmányi fegyelem körében történő események.

K. A.: — Van ennél egy

még szélesebb értelemben vett fegyelem is, amit úgy nevezhetnénk, hogy a közösségi együttélés szabályai, amik már az esetek többségében az erkölcs szféráját érintik. Itt is látok problémákat; a hallgatók nem mindig tartják be a társadalmi-közösségi együttélés szabályait. Például a kollégiumokban nem mindig veszik figyelembe, hogy a szomszéd szobában tanulni akarnak.

— A TVSZ szabályaitól gyakorta térnek el a vezetők: lazítanak rajta. Az Önök intézményeiben mennyire toleránsak a diákokkal? A törvény betűjét vagy szellemét nézik inkább?

M. E.: — Mindig abból kell kiindulni, hogy kivel állunk szemben. Például valaki nem tudta teljesíteni a vizsgakötelezettségeit a meghatározott időn belül, akkor formailag félévismételésre kötelezhetnénk. De kiderül, hogy az illető terhes. Ezek után természetesen tűnne, hogy engedélyt adjanak a halasztásra, ám az illető már másodszer kér rektori halasztást, pedig a TVSZ csak egyet enged meg. S bár az illető medika nyilván tudta, hogy terhes, de orvos léte nem számított ki, hogy mikorra várható a születe, ilyenkor túllépünk a szabályzaton, és lehetőséget adunk neki, hogy később tegye le a vizsgáját. Egy intézmény vezetésében az a legnehezebb, hogy mikor kell túltenni magunkat a szabályzaton annak az érdekében, aki ellen eljárnunk (vagy aki ellen el kellene járnunk).

H. T.: — Vannak a TVSZ-nek bizonyos pontjai, amelyeket figyelmen kívül hagyni nem áll hatáskörömben, mert én azért vagyok, hogy betartassam. Ez csak néhány kérdés, a szabályzat többségében nagy mozgási teret ad. El kell különíteni a vétkes és a vétkes hallgatót.

— A vétkeséget minden esetben el lehet dönteni?
H. T.: — Legtöbbször nagyon egyszerű: ha valaki igazolatlanul hiányzik azért, mert elalszik, akkor az más, mintha kivették a vakbetét. A vétkes hallgató esetében is mérlegelni kell: egyéni-ségét, „előéletét”, és hibájának súlyosságát. A „lazítást” én akkor fogadom el, ha az alapvető szempontokat nem érinti.

K. A.: — Azt hiszem a mi egyetemünk három karán nem teljesen egyforma a helyzet. Úgy tapasztalom, hogy a TTK-n, főképp a gyakorlatok esetében, sokkal szigorúbban ragaszkodnak az előírt követelményekhez, és hasonló a helyzet a jogi karon is. A liberalizmus elsősorban a BTK-t jellemzi.

M. E.: — Az orvosin is nagy különbségek vannak. Legfegyelmetlenebbek a gyógyszerészhallgatók és a fogorvosok, legkevésbé az általános orvosok. Az ok egyszerű: a fogorvosok évfolyamonként vannak házgyegyhányan, a gyógyszerészek kb. 100-an, viszont az AOK-n vannak több mint 200-an. A kis csoportokban a gyakorlatvezetők már a második órán mindenkit

név szerint ismernek, hogyan vennék észre, ha valaki hiányzik? Egy 220–240 fős évfolyamban nem lehet különbséget tenni.

— Szóba került a TVSZ és az SZMSZ. Most új szabályzatok kidolgozása folyik. Részt vettem néhány ezzel kapcsolatos fórumon, és ugyanazokat a jelenségeket tapasztaltam, mint például a kari KISZ-küldöttgyűléseken. A főiskolán a gyűlés csöndes beszélgetés volt, vita nem alakult ki, a felszólalók csak pontosították egymást. Nagyon kevés hallgató mondta el a véleményét, túlnyomó többségben az oktatók beszélgettek. A JATE-n ezzel szemben viharos, kétfordulós küldöttgyűlés volt, ahol bizony élesen artikulálódtak és szembekeverültek a hallgatói vélemények. Ezek a különbségek azt tükrözik, hogy ott a véleménynyilvánítás határozottabb, szabadabb?

H. T.: — A TVSZ „támpéldányát” az összes főiskola számára mi készítettük el. Hogy a küldötttervezetelen nem volt nagy vita, ez annak a következménye, hogy a küldöttgyűlés elé kerülő változat a hatodik volt, addigra már minden érintett fórum megvitatta a tervezetet, és elfogadtatta a maga változatait. A viharok megoszlottak ezeken a megelőző tanácskozáson.

— A kérdést alapvetően nem is a konkrét szabályzatra céloztam, hanem küldöttgyűlés jellegére, a hallgatói véleménynyilvánításra.

M. E.: — A tanácskozás jellege az előkészítés minőségétől függ. Ha előzetesen mindenki elmondta a véleményét, a gyűlésen már nem lehet sok vita. A viharos gyűlések nem a demokráciát jelentik, hanem az előkészítetlenséget.

K. A.: — A JATE küldöttgyűlésén az SZMSZ-szel kapcsolatban tényleg sok vita folyt — ám úgy, hogy a hallgatók még nem ismerték a tervezetet; halmozások, részinformációk alapján nyilvánították véleményüket.

H. T.: — Persze a két intézmény között feltétlenül van különbség. A főiskola feladata, hallgatói-tanári összetétele, életritmusa alapvetően más, ugyanis más a funkciója. Ez azonban nem jelent értékkülönbséget a két intézmény között.

K. A.: — A nyilvánosság előtti való szereplést két szempontból lehet megítélni. Egyfelől formai szempontból, hogy a hallgatók elmennek-e azokra a fórumokra, ahol gyakorolhatják jogjaikat. Nem a legjobb a helyzet ebben a kérdésben sem, mert például a TTK-n egy szabályzat vitáján alig-alig jelent meg a küldöttek (!) 50%-a. Van azonban egy tartalmi oldal is, hogy ezen a fórumokon a hallgatók mennyire felelősen szólnak hozzá. Az utóbbi hónapokban sok vita volt. — Nagyon heterogén kép alakult ki bennem. Voltak hallgatók, akik tényleg a jobbítás szándékával felelősen szólnak hozzá, de sokan csak kötözködtek.

— A közéleti szereplés

másik formája a sajtó. E tekintetben két dologról kell beszélünk, először a kari lapokról. A főiskolán megjelenő Lenyomat főleg információkat, és máshonnan átvett cikkeket közöl, hallgatói írás ritkán jelenik meg benne, az orvosegyetem Synapsisa az aktualitásokról ad tájékoztatást. Ezzel szemben a bölcsészkar Gondolatjel terjedelmes cikkeiben a hallgatók kifejtik véleményüket az őket érintő, érdeklődő kérdésekben. Ez tükrözi a hallgatók aktivitását is?

H. T.: — Ez azoknak a hallgatóknak az aktivitását tükrözi, akik a lap közelében vannak. A Lenyomatnak az a fő problémája, hogy a lap a közösség céljait szolgálja-e, vagy azoknak az embereknek adjon fórumot, akiknek mondanivalójuk, vagy egyszerűen csak írhatniuk van. Csak a szerkesztőség aktivitását tükrözi, nem az 1600 főiskolásét.

K. A.: — A BTK-n az utóbbi évben igen megérett a közművelődés, a kulturális élet. Nemcsak a Gondolatjel kell itt megemlíteni, hanem az Aetast, a Harmadkört, az öntevékeny csoportokat. Ezen a területen a bölcsészhallgatóknak kb. a fele, de legalább az egyharmada igen aktív.

M. E.: — A BTK-n a lap-szerkesztés, írás, gondolatki-fejtés az önmegvalósítás egyik formája. Ezt az ember a bölcsészektől joggal elvárhatja. Egy orvosnak vagy egy gyógyszerésznek azonban ez nem tartozik a szakmájához, a második vonalba szorul. Ennek ellenére a Synapsis nemcsak információközlő orgánus, abban a diákok nagyon keményen odamondogatnak nekünk. En az írott szót szeretem, mert azzal mindig lehet vitatkozni, másfelől felelősségvisszatérítve, és végiggondoltságot követel. A Synapsisban engem is megbíráltak egy vizsgálathoz, de akkor állandóan csak vitatkozni fogunk! Mindenkinek több haszna van belőle, ha az ilyen dolgokból nem csinálunk ügyet.

— Szerintem fontos dolog a vélemények nyílt ütköztetése. Ennek fóruma lehet a Szegedi Egyetem. Sokszor éri a lapot az a vád, hogy a JATE lapja. A legtöbb írás erről az egyetemről jelenik meg, lekinkább ennek a hallgatói írások bele, s a másik két intézmény aránytalanul kis teret kap. Ennek két tény áll a háttérben, én csak a jelenséget mondom, a magyarázatot önkéntől várom. Egyrészt a kommunikáció, a tájékoztatás a JATE-val a legjobb, tőlük kapjuk a legtöbb információt, másrészt pedig ezen egyetem hallgatói hoznak cikkeket. Miért van ez az eltérés? A főiskolán és a SZOTE-n félnek és érdek-telenek a diákok?

M. E.: — Egy 19–20 éves fiatalembertől nem is várhatjuk el, hogy olyan ítélőképességű legyen, mint egy 40–50 évesnek.

H. T.: — A fiatal már eljut odáig, hogy önálló ítélőképessége legyen, de még nem tud odafigyelni a mások véleményére. Ezért nemcsak ő a hibásak, nem volt lehetősé-gük arra, hogy tanáraikkal

beszélgetve, vitatkozva eljussanak arra a szintre, hogy mérlegelni tudnak. Nekem inkább az tűnt föl, hogy egyik kezemen meg tudom számolni a szerzők nevét. A főiskoláról például egy ember, Farkas Csaba.

— En éppen ennek az okára kérdeznék.
— A főiskolán az oktatóknak nincs reflexükben, hogy a Szegedi Egyetemen hallgatók által írt cikkekre válaszoljanak, mert a tévedések, tárgyi jellegűek, az előzetes információ hiányából adódnak. Ezért a kollégák azt mondják, a válasz utólagos mosakodásnak tűnne, irjam meg, hogy tényszerűen nem igaz?

— Ez viszont az oktatók és a hallgatók közötti kommunikáció hiányát, gyengeségét jelenti.

H. T.: — Persze, persze meg az újságírói morált. Igen, s bár nem akarok fölemlíteni dolgokat, de tudnék mutatni sorozatban cikkeket, amelyekben ez sem igaz, az sem igaz stb. Erre kétféleképpen reagálhatok. Vagy nem veszem tudomásul, vagy pedig leírom, hogy nem igaz, s akkor kiderül, hogy mindenkinek vaj van a fején.

— Ha viszont önök nem válaszolnak, az olvasók nyilvánossága előtt ezek az ön által valótannak nevezett tények, állítások valóságnak tűnnek. Egyébként a hallgatói írások legfeljebb a hallgatói morált, de nem az újságíróit jelenthetik.

M. E.: — En jobbnak tartom a személyes megbeszélést, mint a nyilvános vitát. A kérdésre kérdéssel válaszolok. Azok az emberek, akik ezt a lapot csinálják, a JATE-ra jártak. Ők kiket ismernek? Csak a volt tanáraikat, az orvosegyetemen senkit. Nincsenek kiépítve az információs csatornák.

— A szerkesztőségben minden intézménynek van egy felelőse, aki ismer mindenkit, és akit ismernek. Ha van igény kommunikációra és a közlésre, ők elérhetők...

M. E.: — Ez egy fordított alapállás. Szerintem a szerkesztőknek kellene anyagot gyűjteni, témát keresni. Tulajdonképpen az orvosegyetemről is valakit meg kellene nyerni, mert csak ők ismerhetik igazán az intézményt!
— Igen, de azt, hogy egy orvos inkább szeretne gyógyítani, mint lapot írni, mi nem tudjuk befolyásolni. Minden hallgatói írást szívesen közlünk, ha van, s minden értelmes vitát felvállalunk, ha maguk a hallgatók vállallják.

K. A.: — Az előrevívó vitákra szükség van, de úgy tűnik számomra, hogy a kompromisszum-készsége hiányzik a fiatalokból.

H. T.: — Sajnos, ők sokszor csak a saját véleményükre figyelnek arra, hogy megmondják a magukét.

M. E.: — Szabadjon erre egy példát mondanom. Sokszor halljuk, hogy egy-egy óra rossz. Kérdelem én, ki illetékes arra, hogy eldöntse, hogy az az óra csak monoton, de jó, vagy látványos görög-tűz, de tele fecsegéssel? Javaslották, hogy az SZMSZ-ben mondjuk ki, hogy az órára járás fakultatív. Szerintem ez azt jelenti, hogy leértékeljük önmagunkat. Hogyan tarthatnánk igényt

egy színvonalas intézmény rangjára, ha nem követelnénk meg az órára járást?

— Szerintem nem csökkenetén az oktatás színvonalát, ha — változatlan vizsgakövetelményeket támasztva — nem lenne kötelező az előadásokra látogatás. Az egyetemisták felnőtt emberek, akik tudják, hogy egy vizsgához kell-e az adott előadás. Ha szükséges, úgyis megszerzik az anyagot.

H. T.: — Előadás és előadás között óriási különbség van. En fizikus vagyok. A hallgató soha életében nem látott olyan kísérletet, amely a fizika előadáson kerül bemutatásra. Az előadás a fő tárgyakból mindegyikén fontos.

M. E.: — Egy bölcsészkar előadásán a tanár elsősorban önmagából merít. Viszont egy természettudományi vagy egy orvosi tárgyban az ember csak a tapasztalatot meríteti önmagából. Ezt a hallgató csak a tanártól kaphatja meg.

— A beszélgetés egyre inkább azt mutatja, hogy a fegyelmi ügyek típusai és megítélésük nagymértékben függenek az adott intézmény jellegétől. Próbáljuk meg összefoglalni, amit idáig elmondunk. Elesen fogalmazva: Önök szerint egy felsőoktatási intézményben mi a helyes aránya, s melyek a területei a demokráciának és a diktatúrának?

M. E.: — Ha a demokrácia az önként vállalt fegyelmet jelenti, akkor nincs szükség semmiféle diktatórikus módszerre.

H. T.: — Az előkészítésben és az értékelésben meghatározó kell hogy legyen a demokrácia, a végrehajtásban, tehát a demokratikusan hozott döntések megvalósításában pedig meghatározó a központi vezetés, ha tetszik „diktatúra”. Ezeknek a végrehajtása már nem lehet szavazás kérdése. Ha a hallgatók belsei fegyelme fölöslegessé teszi a diktatúrát, akkor annak itt sem kell működnie. De ha ez nincs meg, akkor kell a külső kényszer.

K. A.: — A kérdést úgy is föl lehetne tenni, hogy támaszunk-e követelményeket a hallgatókkal szemben, és milyeneket, érdeke-e egyáltalán a hallgatóknak, hogy az egyetemen minél magasabb követelményeket támaszunk eléjük?

H. T.: — Ha a körülmények úgy hozzák, hogy a követelményeket csak a vizsgán támaszhatom, akkor nincs más fegyver a kezemen, mint amivel gyilkolni lehet, és akkor két dolog közt dönthetnék: megölöm — nem ölöm. Pedig én egész éven akarom ott hozzásegíteni ahhoz, hogy ne kerüljön ő (meg én!) ilyen helyzetbe. Ha én a félév során soha nem találkozom a hallgatómmal, akkor nem tudok segíteni neki. Akkor tanárként egy ítélőszék vezére leszek belőlem. Most, amikor a demokratikus szabályok felé haladunk, a diákoknak arra is tekintettel kellene lenniük, hogy ezek az intézkedések mit váltanak ki a tanároknál. Egyáltalán: szorosabb párbeszéd, együttműködés kellene tanárok és diákok között. Ez mindenkinek csak hasznára válna.